

Boekbesprekingen

B. DAYEZ, *A quoi sert la justice pénale?*, Brussel, Larcier, 1999, 210 p.

Wittgenstein, denk je, of nee de leermethoden van de Jezuiten. Tenslotte hou je het bij Descartes en de meditaties. Dit spel van vragen en antwoorden houdt al eeuwenlang vele geesten bezig, want het is erg uitdagend. De filosoof neemt zich voor een antwoord te geven op een zelfgekozen probleem, put zich uit in een reeks verontschuldigen – genre ‘mijn opzet is slechts zeer bescheiden’ – en gaat vervolgens de fouten van de niet bij name genoemde collega’s aanwijzen (deze hebben het juiste antwoord niet gevonden) om tenslotte zelf het (juiste) antwoord te formuleren. Bruno DAYEZ, advocaat in strafzaken en assistent strafrecht aan de Brusselse Saint-Louis-Universiteit, gaat op analoge wijze tewerk: geen voetnoten of verwijzingen naar anderen, hoewel de belezenheid en de wil tot dialoog evident is; verontschuldigen over de beperktheid van zijn opzet die meer overtuigen dan deze van Descartes en tenslotte een argumentatietechniek die een duidelijke ‘vrij onderwijs’-stempel draagt. Hoofdstuk II van het boek stelt bijvoorbeeld de vraag of strafrechters willekeurig zijn. Zo’n vraagstelling, aldus de schrijver, is niet evident en men kan er minstens drie bezwaren tegen uiten. Na een analyse van deze bezwaren geeft de auteur aan waarom hij de vraag toch mag stellen (p. 47-57). Pas dan vangt hij aan met de beantwoording van de gestelde vraag (p. 58-93).

Tussen haakjes het antwoord op de gestelde vraag is positief. De toon van de andere hoofdstukken is eveneens zeer kritisch voor het gerechtelijk apparaat dat in de praktijk niet tegemoet komt aan de gestelde verwachtingen en vaak functioneert met miskenning van de leidende beginselen van het strafrecht. Waar nodig gebruikt de schrijver zijn praktijkervaring, doch terecht wijst hij erop dat het probleem vooral ergens anders ligt, met name in de veranderende maatschappelijke verwachtingen t.a.v. het strafproces. De utilitaristische zienswijze op het strafprocesrecht met zijn geloof in efficiëntie en onmiddellijk resultaat, predomineert (opnieuw) en stelt eisen die het strafproces niet kan waarmaken en, als we DAYEZ mogen geloven, ook niet zou moeten waarmaken. Zonder het efficiëntiestreven te disqualificeren toont de auteur op knappe wijze aan dat achter instituten zoals het proces, de rechter, de wet, de straf en de gevangenis essentieel waarden schuilen uit de symbolische orde. Doorheen deze instituten wordt een signaal gezonden naar de samenleving dat hen toelaat hun betekenis horizon te stabiliseren en zich voor het overige weinig aan te trekken van het reële functioneren van het strafproces. Concreet betekent dit bijvoorbeeld dat het volstaat dat chauffeurs weten dat snelheidsovertredingen kunnen worden beteugeld, zonder dat daarom een kruistocht moet worden ondernomen, gericht op het bestraffen van elke verkeersovertreding. Bij nader inzien heeft DAYEZ een boek geschreven dat vooral Vlamingen zouden moeten lezen.

Het derde hoofdstuk m.b.t. de decriminalisering van abortus brengt ons terug bij Descartes. DAYEZ vat de argumenten samen van de voorstanders van zo’n decriminalisering en identificeert deze als overwegend utilitaristisch en dus naast de kwestie. Zowel Roger LALLEMAND in zijn voorwoord als François OST in een postface blijven

stilstaan bij dit hoofdstuk dat erg provokeert. We laten het aan de lezer over om te beoordelen of alle standpunten eerlijk zijn samengevat en of dit hoofdstuk op zijn plaats is in dit boek dat we van harte aanbevelen.

Paul DE HERT

Actes du colloque du cinquantième anniversaire de l'école liègeoise de Criminologie Jean Constant, *Criminologie et Société, Le Criminologue dans la Cité hier, aujourd'hui, demain*, Université de Liège, 25-26 oktober 1996, Bruylant, Brussel, 1998, 162 p.

Op 28 oktober 1946 ging de universiteit van Luik van start met een opleiding in de criminologische wetenschappen. Het vijftigjarig bestaan van de School voor Criminologie Jean Constant, gaf aanleiding tot een colloquium waarin de criminologie in een nieuw tijds- en ruimteperspectief wordt herdacht. Jong en oud, van ver of dichtbij schaarden zich rond de tafel om te denken over de plaats van de criminoloog binnen de stad. De stad werd begrepen als een complexe entiteit waar heden, verleden en toekomst elkaar ontmoeten in een gewijzigde identiteit. De teksten werden samengebracht in deze congresbundel.

Phillipe ROBERT ziet een taak weggelegd voor de criminoloog om aan de hand van de studie van criminaliteit de (gekwetste) sociale banden te kunnen begrijpen. Zijn historische reflectie op criminaliteit, ordehandhaving en justitie vanaf het einde van het Ancien Régime tot nu brengt hem dicht bij het begrip van de etatisering en de institutionalisering van het sociale leven en de breuk met de kleine zelfregulerende geografische entiteiten. In deze cocon werd de orde gehandhaafd door informele sociale controle van de leden van deze gemeenschap. Het rechtssysteem bestond uit een bemiddeling tussen partijen over schade en vergoeding voor de krenking van de lokale regels. Lijfstraffen troffen enkel de vreemdelingen die de gesloten sociale cohesie door onaanpast gedrag kwamen verstoren. De institutionalisering van het recht en de uniformisering van een supralokale politie-eenheid staan symbool voor het verlies aan macht van de lokale gemeenschappen en een groeiend monopolisering van de staatscontrole. Waar tot de jaren zeventig de publieke ruimte volledig onder controle viel van het staatsapparaat, brokkelt dit in de laatste decennia af. De private ruimte slorpt steeds meer van de publieke ruimte op, ordehandhaving en beveiliging in deze (semi-)private gelegenheden worden georganiseerd door de eigenaars naar de regels van het huis. Repressie wordt bovengehaald voor die groepen die het gevoel geven de private ruimte te bedreigen, voor vreemdelingen die de schijn van onze eigen nationale identiteit dreigen te ontsluiëren. Het is de taak van de criminoloog om criminaliteit en zijn (formeel en informeel) tentakels op de voet te volgen om de socio-economische en culturele ontwikkelingen te kunnen duiden.

Ezzat FATTAH ziet nieuwe taken weggelegd voor de criminoloog in een gewijzigd sociaal klimaat. Met een verwijzing naar Szabo maakt hij duidelijk dat de taak van de criminoloog begrensd wordt door het lokale politieke systeem en het beleid dat daaruit voortvloeit. Naast een opsomming van de klassieke en meer kritische denkrichtingen